

Dr. Kaszás Károly*

A vajdasági magyar műszaki nyelv helyzete és problémái

„Nyelvében él a nemzet!”
Gróf Széchenyi István

Bevezetés

Magyar nyelvünk az egyik legcsodálatosabb nyelv a világon. Leírásban, érzelmek kifejezésében, a kultúra, vallás, tudomány területén szinte páratlan. Igaz, a nem magyar anyanyelvűek szerint, rendkívül nehéz megtanulni és megérteni, de aki elsajátítja, nagy szeretettel és tisztelettel beszél és ír róla.

Műszaki ember lévén tanulmányomban csak a műszaki magyar szaknyelvre korlátozódok.

Mi, vajdasági magyarok, nem akarok általánosságban beszélni és nincs szándékomban senkit megsérteni, az elmúlt évtizedekben, nem figyeltünk oda, hogy a műszaki magyar szaknyelv területén, ne engedjük meg, hogy csodálatos magyar nyelvünkbe idegen, félidegen „szleng” kifejezések kerüljenek be.

Pedagógus szülők gyermeke vagyok, az a szerencse ért, hogy Dr. Tóth Lajos egyetemi tanár úrtól, szüleim igaz barátjától nagyon sokat tanultam, magyarságunk, helyes magyar nyelvünk megóvására.

Addig romlottak a dolgok, hogy a vajdasági műszaki magyar nyelvet beszélő szakemberek, nem tudnak „szót érteni” magyarországi műszaki kollégáikkal!

Tanulmányom célja a figyelem felkeltése, sőt a vészharang megkondgatása, hogy nagyon rossz úton haladunk, ha így folytatjuk: vagy elfog veszni a helyes műszaki magyar nyelv a Vajdaságban, vagy átalakul valamivé, amivel nem tudunk tovább fejlődni. A vajdasági magyar műszaki szakemberek, sok esetben, már egymást sem tudják megérteni, mert nem csak a Vajdaság különböző területein alakultak ki különbségek, hanem, ugyanazon ipari ágazatban, vállalatokban is kialakultak

* Dr. Kaszás Károly, egyetemi rendes tanár, Újvidéki Egyetem, Építőmérnöki Kar, Szabadka

úgymond házi „konyhai” szavak, szakkifejezések, amelyeket a másik vállalat dolgozói, nem értenek. Marad a körülírás és „a ja, te ezt érted ez alatt”.

27 évet dolgoztam az iparban, ebből 25-öt a kerámiaiparban, párhuzamosan dolgozva, mellékállásban a tanügyben, míg az utóbbi nyolc évben egyetemi tanárként, ahol, a műszaki magyar nyelv helyzete és használata úgyszintén problémás, mi, vajdasági magyarok nem odafigyelése, gondatlansága miatt.

A történelem

Egy néptől, ha elveszik a nyelvét, a kultúráját és a vallását, örökre eltűnik a történelem süllyesztőjében. A történelemben erre nagyon sok példa volt. Az utóbbi időben egyre többen foglalkoznak egyes népekkel, akik toronymagas tudással, kultúrával rendelkeztek, mégis vagy eltűntek, vagy szétszóródva a világon, beolvadtak más népekbe, kultúrákba, vallásokba.

Az aztékok, mayák, akiknek rendkívül fejlett volt a kultúrájuk, írásuk, tudásuk, a rájuk kényszerített idegen és a tőlük megvont-betiltott saját kultúra, vallás, írásmód, örökre eltüntette őket.

Dr. Tóth Lajos egyetemi tanár úr, nagyon sokszor, könyveiben, tudományos munkáiban, előadásaiban, figyelmeztetett bennünket, hogy őrizzük meg magyarságunkat és vigyázzunk nyelvünk tisztaságára.

A jelenkor

Mérnöki és pedagógusi pályafutásom alatt, nagyon sok kellemetlen helyzetben volt részem a vajdasági magyar műszaki nyelv, enyhén fogalmazva, „tarkasága” miatt. A „Magyarkanizsai Építőipari Kombinátus” a nyolcvanas években (amely akkor mintegy 2500 dolgozót foglalkoztatott, de a kilencvenes évek elején megszűnt létezni) nagyon sok magyarországi vállalattal létesített kapcsolatot. A szakmai tudás és tapasztalatcsere mellett, igazi baráti kapcsolatok alakultak ki.

A vajdasági „magyar” szakmai nyelvi szöförmédvények, mint a: „rabc mrezsa, „sibebínó”, „kacsalanca”, „bréner”, „utovarivács”, „flanski”, stb. (az olvasó iránti tiszteletből nem írom le a magyarországi helyes magyar megfelelőiket) megemlítésekor, kedvenc klasszikusom, Rejtő Jenő szerint „lenni nagy meglepetés” a magyarországi kollégák részéről.

A magyarországi kollégák pedig, amikor a „tolópadot”, „fésűs

toktöltőt”, „gyökércölöpöt”, „rézsút” említették, a vajdasági magyar kollégák között hasonló reakciót váltottak ki. Ugyanazokról az eszközökről beszélve, a vajdasági magyar műszakiak és a magyarországi magyar műszakiak nem értették meg egymást!

A sport és a szabadidő tevékenységénél, amely igazán összekovácsolja az embereket, legyenek azok bármely szakterületről, a vajdasági magyar „patika”, „majica”, trénerka” kifejezések használatakor, ezek magyarországi magyar nyelvre való lefordításakor, csak a jó minőségű „Pelinkovác” és a „Zwack Unikum” („vajdaságosítva”: „Unikát”-a) tudta igazán a nyelvi különbségeket áthidalni.

A magyarországi műszaki szakirodalom használata számomra is sok fejtörést okozott egyetemi éveim alatt (például a „broj teoretskih podova destilacione kolone”, amelynek igazi magyar megfelelője a „kőolaj bepárlótorony elméleti tényérszáma”) és őszintén bevallom és felvállalom, ma is okoz.

Egyetemi éveim alatt kőolaj feldolgozó mérnöknek készültem (1973-1978) de amikor az OPEC, akkori viszonylatban, a csillagos égig emelte a kőolaj árát, „ideiglenesen” (25 évig) a téglá, a cserép, a falazó, a fűdémbélestestek és a kerámiacsempe gyártásban dolgoztam, igaz, sohasem bántam meg. Számptalan helyzetben, eleinte büszkén, majd később nagyon felbőszülve magunkra, vajdasági magyar műszakiakra, tolmácsként kellett a szakmai tárgyalásokon, szerződés kötéseken, előadásokon „fellépnem” *magyar-magyar tolmácsként!*

Példák a gyakorlatból, a fordítás és a teljes igényesség nélkül

1. példa: (valahol a Vajdaságban): „Pista, a radapcígert spanojjátok rá jó a flasnira, két kolszka dizalicáva rányomatunk, hogy utána a flasnicug ki bírja emeni a grabilicát a dodavácsbú!”

2. példa: (valahol Magyarországon): „Kollégák, a szekrényes adagoló, acélszelvényes szállítószalagjáról, a fogastengely, a gumihevederes szállítószalagra kotorja az agyagot, amely így az agyagreszelőbe jut, ahonnan a surrantón át, a lebegtető rendszerű lapátkerekes gyorszáritón átjutva, a kotrólapos adagoló az ingásmalomba juttatja.”

Összegzés

A vajdasági magyar műszaki szaknyelv terén alapvetően két probléma azonosítható:

1. A vajdasági magyar műszakiak, mivel területenként, vállalatonként ún. „házi műszaki magyar nyelven értekeznek (német, szláv, olasz, stb. „szleng” beütések), már a másik területi, vállalati szakemberekkel nem értik meg egymást, holott vajdasági magyarok!

2. A vajdasági magyar műszakiak nem értik meg magyarországi műszaki kollégáikat, ugyanez az eset fordított helyzetben. Szem és fültánúja voltam, amikor a megoldást valamelyik idegen nyelv (angol, német, olasz, stb.) használatában találták meg!

Megoldási javaslatok:

1. Az iparban, oktatásban dolgozók kétoldalú cserelátogatása.
2. A tanulók, egyetemisták cserelátogatása.
3. Magyarországi szakirodalom (*nyomtatott és elektronikus formában*) biztosítása a vajdasági, fenti két célcsoportnak, hozzáférhető áron, a két ország kormánya támogatásával (anyagi és a *határokon eddig szinte rendszeresen felmerülő* problémák kizárásával).

Vigyázzunk anyanyelvünkre, mert anya csak egy van!